

ברכת אלקים לנח ובניו, ברית וקשת
שכרות נח, קללת חם וכנען, ברית שם ויפת (פרק ט)

מרחב
תנ"ך

ישיבת
אמי"ת
אלירד
פ"ת

חומש
בראשית

פרקי חומש בראשית

פרקי
יוסף ואחיו
(לז-נ)

פרקי
יעקב
(כז-לו)

פרקי
יצחק
(כא-כו)

פרקי
אברהם
(יב-כה)

פרקי
הבריאה
ותחילת
האנושות
(א-יא)

תקציר פרק ט

ברכה וציווי ה' מברך את נח ובניו (או בעצם את כלל האנושות...) בברכת פרייה ורבייה: "פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ". כעת האדם רשאי לאכול "כָּל-רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא-חַי" ממש כמו עשב. כמובן שעם כל זכות מגיעה גם חובה. ה' נותן לאדם איסורים שנוגעים לרצח חיות ובני אדם, וכעת רצח הופך להיות איסור של ממש: "שִׁפְךָ דַם הָאָדָם בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָּךְ כִּי בַצֵּלִם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת-הָאָדָם"., ולצד זה ה' מזכיר את תכלית העולם: "וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שְׂרְעוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ".

הברית לאחר מכן ה' כורת ברית. עם מי כורת ה' ברית? עם כולם. הברית הזאת לא נכרתת רק עם האנושות: "אַתֶּם וְאֵת-זֶרְעֵכֶם אַחֲרֵיכֶם" אלא גם עם החיות: "וְאֵת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם" ואפילו עם הארץ עצמה: "וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ". כחלק מההסכם, ה' לא יביא עוד מבול על הארץ. הקשת שבענן תהיה זכרון לברית ההיא: "וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל-נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר וְלֹא-יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל-בֶּשֶׂר".

סיפור הכרם וקללה העולם החדש מתחיל, ומבני נח "נִפְצָה כָּל-הָאָרֶץ" כחלק מתפיסת הפיריון של האדמה והארץ, נח נוטע כרם, שבסופו של דבר מוביל לערות. נח משתכר, ערוות נח מתגלה ובניו מכסים אותה. על אף שאנחנו לא לגמרי מבינים מה קרה בסיפור ההוא, כשהשפעה של היין נפוגה נח מבין "אֵת אֲשֶׁר-עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן" וכך הוא זוכה לקללה מאביו. הפרק חותם בסיכום חיי נח ובמותו.

ברכות והוראות אלקים לנח וצאצאיו בעניין היקום המתחדש

א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו,
וַיֹּאמֶר לָהֶם: פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ:

ב וּמִזֵּרְאֲכֶם וּחִתְּכֶם (ופחדכם) יִהְיֶה:

עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ, וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם, בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה, וּבְכֹל דְּגֵי הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ:

כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת (=נעשה) הָאָדָם (אם אדם רעח מישחו הרי שהוא מוחק מהעולם צלם אלקים. וממילא עונשו למות, ואין חשש שבמותו יימחק שוב "צלם אלקים" שהרי הוא הפשיט מעליו את דמות אלהים בבצעו את הרעח הזה)

המשך ברכת האלקים לנח ועאצאיו... היתר אכילת בעלי חיים, איסור אבר מן החי

היתר כללי של אכילת בעלי חיים

ג. כָּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי (כל בעל חיים שהוא מתנועע)

לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ !

כִּיִּרְק יֵעָשֶׂב נִתְּתִי לָכֶם אֶת כָּל !

איסור לאכול בעל חיים או אבר ממנו בעודו חי

(‘אבר מן החי’)

ד. אֵךְ בֶּשֶׂר בְּנִפְשׁוֹ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:

(אל תאכלו את בעל החיים או אבר ממנו כל עוד בעל החיים חי,

כל עוד נפשו בו. “דמו” – הדם שלו, הדם מסמל את חיותו של בעל החיים)

הוראות בעניין שפיכת דם...

ה' דורש את דמו של הנשפך של האדם

אם תקפידו לכבד את הדם כיסוד החיים הרי שה' ידאג לכבד שפיכת דמים שלכם, ה' ידרוש ויעניש את שפיכת דם האדם, בין אם מדובר בחיה שתהרוג אדם או ע"י אדם רוצח)

ה' וְאֵךְ אֶת דַּמְכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם (את הדם שלכם) אֶדְרֹשׁ,

מִיַּד כָּל חַיָּה אֶדְרֹשְׁנָהּ (בעל החיים שהרג אתכם את דינו)

וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו אֶדְרֹשׁ אֶת נַפְשׁ הָאָדָם.

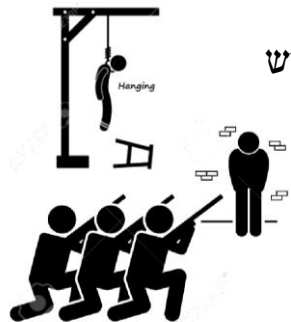
בני האדם צריכים לשפוך את דמו של הרוצח

וְשִׁפְךְ דַּם הָאָדָם (מי ששופך את דם אדם כלשהו): - **בְּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפֹּךְ** (דמו יישפך על ידי בני האדם)

כִּי בְּעַלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת (=נעשה) הָאָדָם (אם אדם רצח מישהו הרי שהוא מוחק מהעולם צלם אלקים. וממילא עונשו למות, ואין חשש שבמותו יימחק שוב "צלם אלקים" שהרי הוא הפשיט מעליו את דמות אלהים בבצעו את הרצח הזה)

סיום טוב

זֶ וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ, שְׂרַעְוּ בְּאֶרֶץ וּרְבוּ בָּהּ (ואילו אתם תעסקו ביישובו של עולם, ולא כמו הרוצחים שממעטים את העולם)

הברית – לא יהיה עוד מבול !

מטרת הברית להרגיע את נח וצאצאיו ששמעו את הברכה בפסוקים הקודמים, ואולי חששו שערך הברכה לא רב אם יהיה שוב מבול, הברית מבהירה שלא יהיה עוד מבול.

ח וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ וְאֶל בְּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר:

ט וַאֲנִי הֲנִי מְקִים אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת זְרַעְכֶם אַחֲרֵיכֶם

י וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם:

בָּעוֹף, בַּבְּהֵמָה, וּבְכָל חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם

מִכֹּל יֵצְאֵי הַתֵּבָה לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ:

יא וְהִקְמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם

וְלֹא יִפָּרֵת (ולא ייפסק, לא ימות) כָּל בֶּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל

וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחַת הָאָרֶץ !

אות הברית – הקשת בענן

פתיחה יב ויאמר אלהים:

זאת אות הברית, אשר אני נתן ביני וביניכם,
ובין כל נפש חיה אשר אתכם, לדרת עולם:

יג את קשתי נתתי בענן (אתן קשת בענני גשם) והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ:

יד והיה בענני ענן (כשיהיו ענני גשמים) על הארץ ונראתה הקשת בענן:

טו וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר
ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר:

טז והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר ברית עולם

בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ:

סיום יז ויאמר אלהים אל נח:

זאת אות הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ:

אות בתנ"ך / שתי משמעויות:

1. סימן המשמש הוכחה שמהו שנאמר שיקרה, אכן יקרה בעתיד
דוג': האות שמקבל משה במעמד הסנה שבנ"י יעבדו את האלהים על הר סיני משמש הוכחה להצלחת שליחות משה להוצאת בנ"י מצרים

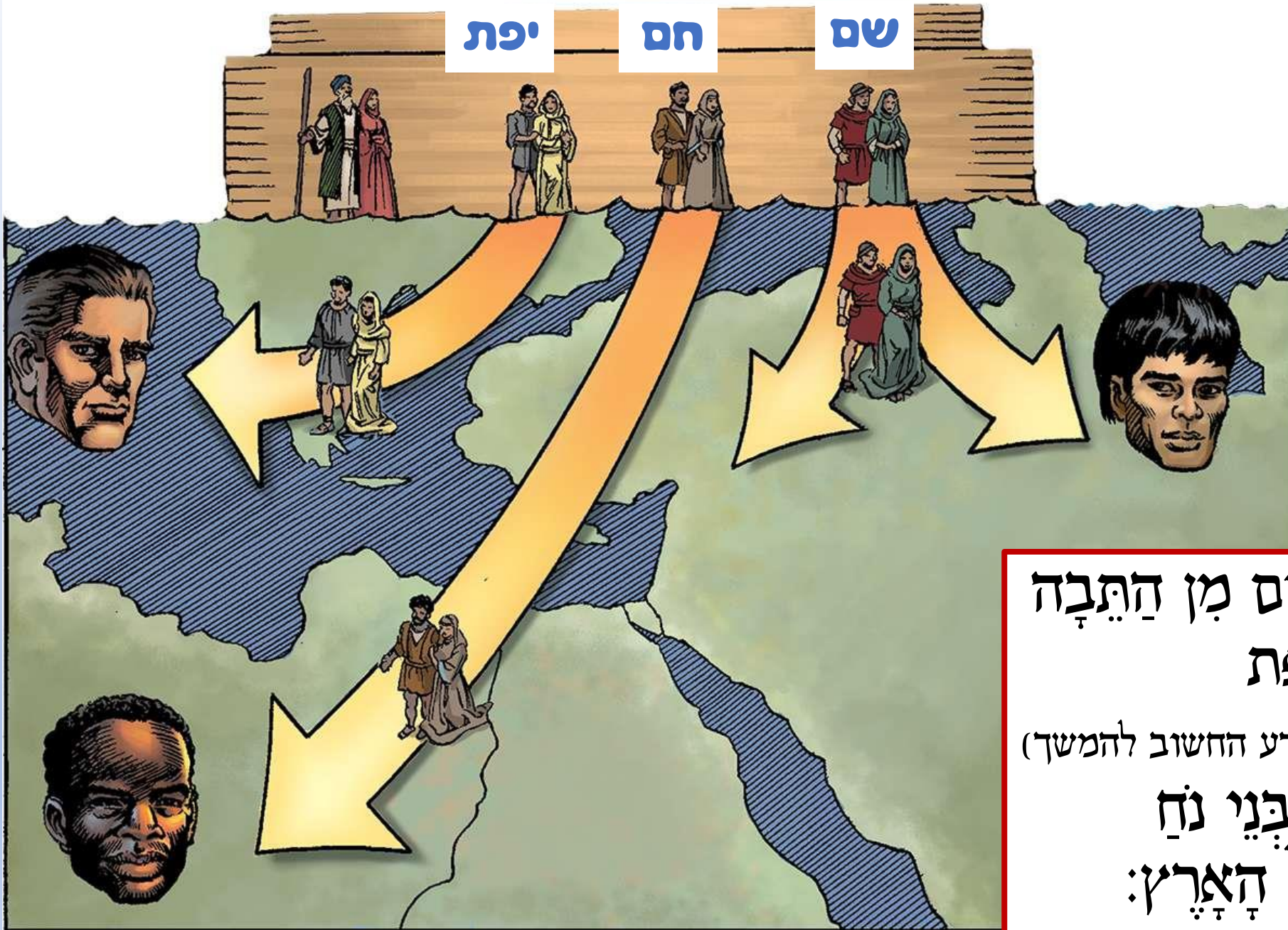
2. סימן לזיכרון, או של התחייבות לפעולה אלוקית או של יחס בין ה' לעמו.
דוג':

אות ברית המילה מזכיר את הקשר בין ישראל לה' אות הקשת מזכירה לה' את התחייבותו לא לעשות מבול, ולכן כנראה הקשת מופיעה בעת שיש גשם, להזכיר לה' לא לעשות ממנו מבול.

יפת

חם

שם

יח וַיְהִיו בְּנֵי נֹחַ הַיְצְאִים מִן הַתְּבָה
 שֵׁם וְחָם וַיֶּפֶת
 וְחָם הוּא אָבִי כְנָעַן (מידע החשוב להמשך)
 יט וַיְהִי שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי נֹחַ
 וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל הָאָרֶץ:

מעשה שכרותו של נוח והתגלותו בתוך אהלו

כ וַיִּחַל נֹחַ אִישׁ-הָאֲדָמָה וַיִּטֶּע כַּרְם
(נוח איש האדמה) (הכוונה שהיה אדון האדמה
לאחר המבול, יש עוד פירושים) התחיל לנטוע מטע של גפנים)

כא וַיִּשְׁתֶּ מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכָּר (השתכר משתיין היין)
וַיִּתְגַּל (התערטל מבגדיו, שכב עירום) בְּתוֹךְ אֹהֶל שְׁלוֹ (האוהל שלו)

כב וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנַעַן אֶת עֵרוֹת אָבִיו

וַיַּגִּד לְשְׁנֵי אָחָיו בַּחוּץ (הם היו מחוץ למאהל ביתו של נוח. לפי פשט הכתוב נראה שהחטא
כאן הוא בעצם הסיפור של דבר מגונה על נוח אביו, על חוסר עניעותו של אביו)

כג וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת הַשְּׂמֵלָה (הבגד) וַיִּשְׂימוּ עַל שְׂכָם שְׁנֵיהֶם

וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית (הלכו לא בכיוון הפנים אלא בכיוון אחורי הגוף, כדי שלא יראו ערוות אביהם)

וַיִּכְסּוּ אֶת עֵרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית (ואפילו בעת שכיסו את אביהם הם דאגו
לא להסתכל לאחור אלא שהפנים יהיו לצד הנגדי)

וְעֵרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ (בניגוד לחם שכן ראה)

הקללה לכנען

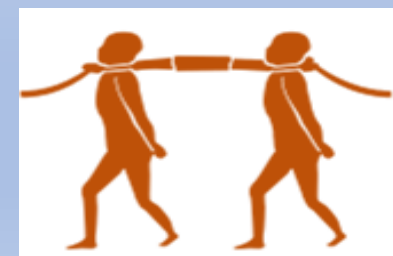
כד וַיִּקַּץ נַח מֵיָנוּ

וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן:

כה וַיֹּאמֶר: אָרֹר כְּנָעַן (כנען יקולל, או הכוונה לעם הכנעני)

עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחִיו (העם הכנעני יהיה עבד שפל

ונבזה של שאר העמים)

הרבה שאלו מדוע נח קילל את כנען הנכד אם אביו חם הוא היה זה שחטא ? ניתנו הרבה תשובות, אחת מהן היא שנוח לא בא לקלל את כנען נכדו, אלא בא לקלל את העם הכנעני לדורותיו. מדבר על השחיתות המינית המאפיינת אותו בפרט, וכן תועבות נוספות ושחיתות מוסרית בכלל, ועל כך מגיע להם להיות ארורים.

הברכה לשם וליפת

כֹּז וַיֹּאמֶר: בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי שֵׁם
וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ:

כֹּז יַפֵּת אֱלֹהִים לַיַּפֵּת
וַיֵּשְׁבוּ בְּאֶחָד שֵׁם
וַיְהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ:

דה ינחמנו
ממעשנו
ומעצבון ידינו.

950

600

0

כח וַיְחִי נֹחַ אַחֲרֵי הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְחַמְשִׁים שָׁנָה
כט וַיְהִי כָּל יְמֵי נֹחַ תְּשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וְחַמְשִׁים שָׁנָה וַיָּמָת: